

СЕКЦІЯ 5 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 364.07

Биховченко В.П.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів**Національного університету державної податкової служби України*

ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

У статті розглянуто питання підвищення соціального захисту населення в частині реформування соціальної сфери. Закцентовано увагу на необхідності державної підтримки громадян з низькими доходами для підвищення їхнього рівня життя. Обґрунтовано необхідність подальшого пошуку методики визначення й розрахунку розміру соціальних стандартів, щоб вони відповідали реальним показникам, а також теоретичних засад діяльності соціальних служб на сучасному етапі розвитку суспільства.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, соціальне страхування, соціальні виплати, субсидії.

Быховченко В.П. О СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЕ НАСЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрены вопросы повышения социальной защиты населения в части реформирования социальной сферы. Акцентируется внимание на необходимости государственной поддержки граждан с низкими доходами для улучшения их уровня жизни. Обосновывается необходимость дальнейшего поиска методики определения и расчета размера социальных стандартов, чтобы они соответствовали реальным показателям, а также теоретических основ деятельности социальных служб на современном этапе развития общества.

Ключевые слова: социальная политика, социальная защита, социальное страхование, социальные выплаты, субсидии.

Bykhovchenko V.P. ON SOCIAL PROTECTION OF POPULATION

This article explores the issue of increasing social protection through social reforms. Attention is focused on the necessary state support for people with low incomes to improve life in the future. The author identified the need to develop methods for determining and calculating the amount of social standards to meet the real needs and develop theoretical foundations of social services in modern society.

Keywords: social policy, social protection, social security, social benefits, subsidies.

Постановка проблеми. У процесі пошуку шляхів досягнення справедливості та подолання соціальної нерівності в суспільстві необхідно переглянути ряд економічних пріоритетів, які в останні роки були важливими під час прийняття політичних рішень в Україні. Збереження та поглиблення нерівності, що супроводжується соціальними диспропорціями, не сприяє задоволенню індивідуальних і суспільних потреб.

Економічні й соціальні компоненти розвитку суспільства є взаємопов'язаними та доповнюють один одного. Їх теоретичне та практичне єднання як однопорядкових понять – це запорука досягнення високих стандартів життєвого рівня громадян і поступального розвитку держави в цілому. Однак нерівність доходів, що спостерігається сьогодні, швидко прогресує в нерівність всіх аспектів добробуту, що негативно позначається на соціальній мобільності населення й деформує гуманітарну структуру суспільства.

Сучасні механізми соціальної політики викликають виникнення глибоких і стійких дисбалансів, які етично неприйнятні і в довгостроковій перспективі політично помилкові.

Реформування системи соціального захисту передбачає можливість розширення вибору особою форм реалізації її прав, залучення до здійснення соціальних гарантій, зокрема й у сфері соціального страхування недержавними організаціями, використовуючи різноманітні механізми фінансування послуг, забезпечення щільної прив'язки соціальних зобов'язань до наявності коштів на їх фінансування. Становлення нової моделі соціального страхування

має забезпечити послідовність втілення в життя соціальної політики та дотримання принципів суспільної солідарності й соціальної справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування теоретичних засад соціального страхування зробили такі відомі зарубіжні науковці, як Т. Лаун, П. Недеш, П. В'єрджинія та ін. Питання соціального страхування знайшло відображення у працях українських вчених сучасності: Я. Белінської, Я. Жаліла, О. Коваль, К. Коненко та ін. Водночас спостерігається відсутність ґрунтовних досліджень науково-практичного характеру, в яких було б зосереджено увагу на проблемі інституціоналізації фінансового забезпечення в системі соціального страхування українців.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем формування фінансових ресурсів у системі соціального страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі соціальне страхування здебільшого трактують як організаційно-фінансову систему, чия діяльність спрямована на захист від соціальних ризиків втрати доходу або необхідності оплати певних послуг чи інших видатків, пов'язаних із втраченою здоров'ям, працездатності або настанням безробіття, за рахунок спеціальних фондів, які формуються через сплату внесків працюючими, роботодавцями й державою. Об'єктом правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування в широкому сенсі виступає саме страховий захист від соціальних ризиків. Останній актуалізується для особи в рамках системи

взаємопов'язаних правовідносин, учасниками яких є страхувальник, страховик і застрахована особа [4].

Цільове призначення зазначених взаємодіючих зв'язків полягає у забезпеченні страхового захисту економічно активного населення у випадку настання соціально-ризикової ситуації, її попередження й компенсації наслідків. Ризикова функція страхування трансформується у певну плату страховикові матеріальної відповідальності за наслідки ризику, зумовленого подіями, перелік яких передбачено чинним законодавством. У разі настання страхового випадку страхувальник висуває страховикові вимогу щодо відшкодування збитків (виплати страхових сум). Матеріальним втіленням категорії страхового захисту є відповідний фонд. Це сукупність виділених і зарезервованих запасів матеріальних благ, призначених для реалізації страхового захисту (не тільки компенсації, а й подолання наслідків соціальних ризиків).

Соціальні ризики при такому підході передбачають ймовірність настання матеріальної скрути внаслідок відсутності заробітку через об'єктивні соціально-значимі причини та у зв'язку з додатковими витратами, що пов'язані з утриманням дітей та інших членів сім'ї, а також із задоволенням медичних чи соціальних послуг. Їх можна охарактеризувати за такими ознаками:

- носять виключно об'єктивний характер, оскільки не можуть наступити із суб'єктивних причин; значно обмежують життєдіяльність людини, призводячи до її соціальної незабезпеченості;

- закріплені відповідним чином у національному законодавстві як обставини, внаслідок настання яких особа може претендувати на допомогу держави чи суспільства;

- потенційно закономірні для кожної людини – вони наступають обов'язково чи внаслідок визначених обставин;

- основною функцією є попередження можливих матеріальних ускладнень людини чи членів її сім'ї [1].

Виходячи з наведених ознак, соціальні ризики можна класифікувати на страхові, що забезпечуються у межах системи соціального страхування (державного чи недержавного), та нестрахові – за державними програмами соціальної підтримки.

У державі на соціальне страхування покладено низку функцій. Основною з них є компенсаційна, що полягає у відшкодуванні страхувальником нанесених збитків. Це система прав, обов'язків і гарантій, що передбачає надання соціального захисту в разі хвороби, часткової або тимчасової втрати працездатності, безробіття та в інших випадках, передбачених законодавством України. Соціальне страхування виконує ще й превентивну функцію, тобто фінансування з того чи іншого страхового фонду профілактичних заходів, що пов'язані з відверненням шкідливого впливу стихійних сил природи та інших негативних наслідків. Контрольна функція виявляється в тому, що страхові фонди мають цільову спрямованість: страхові внески акумулюються з визначеною метою, використовуються в суворо визначених випадках і чітко окресленим колом осіб. Важливе місце займає також функція сприяння розвитку економіки, оскільки до доходів спеціального фонду Державного бюджету України зараховується збирання на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Інші функції є побічними й можуть як виникнути, так і не виникнути у процесі виконання основних. Тому під соціальним страхуванням

доцільно розуміти систему відносин між застрахованою особою, страхувальником і страховиком, що полягають у наданні застрахованій особі за рахунок соціальних страхових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків, матеріального забезпечення в разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від неї обставин, старості та в інших випадках, передбачених законом [6].

Найчастіше під соціальним страхуванням мається на увазі «загальнообов'язкове державне соціальне страхування у вигляді системи прав, обов'язків і гарантій, яке передбачає надання соціального захисту у вигляді матеріального забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом» [2].

Проте, на думку О. Коваль, для висвітлення сутності соціального страхування таке визначення не можна вважати прийнятним через те, що: по-перше, соціальне страхування визначається як система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту у вигляді матеріального забезпечення громадян; та, по-друге, у визначенні наводиться перелік випадків, при настанні яких надається соціальний захист, а саме: хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника тощо. До того ж цей перелік закінчується багатозначним «у інших випадках, передбачених законом» [3].

В умовах сповільнення економічної динаміки та посилення дисбалансів у різних ланках державних фінансів, для подолання яких потрібен тривалий час, можливості держави щодо подальшого випереджального зростання соціальних видатків будуть обмежені. Водночас значний ресурс для підвищення соціального захисту населення можна забезпечити за рахунок реформування соціальної сфери. Система пільг, субсидій і соціальних виплат має спрямовуватися лише на підтримку громадян з низькими доходами. Зменшення державної підтримки для заможних громадян уможливить збільшення пільг тим категоріям населення, які дійсно їх потребують, без надмірного додаткового зростання видатків бюджету. Крім того, необхідно зосередити увагу на перегляді методики визначення й розрахунку розміру соціальних стандартів, аби вони відповідали реальним показникам [7].

Висновки. Отже, чинна система соціального страхування України має низку значних недоліків. До функцій страховика, органічно притаманних системі, додаються інші, надлишкові функції. Донині такі функції, з одного боку, об'єднують функціонування системи, роблять її занадто громіздкою, а з іншого – створюють підґрунтя для нецільового використання коштів та різних зловживань. Проте головною вадою є збереження нестрахових принципів, серед яких існування виплат нестрахового характеру.

В умовах сповільнення економічної динаміки та посилення дисбалансів у різних ланках державних фінансів, для подолання яких потрібен тривалий час, можливості держави щодо подальшого випереджального зростання соціальних видатків будуть обмежені. Водночас значний ресурс для підвищення соціального захисту населення можна забезпечити за рахунок

нок реформування соціальної сфери. Система пільг, субсидій і соціальних виплат має спрямовуватися лише на підтримку громадян з низькими доходами. Зменшення державної підтримки для заможних громадян уможливить збільшення пільг тим категоріям населення, які дійсно їх потребують, без надмірного додаткового зростання видатків бюджету. Крім того, необхідно зосередити увагу на перегляді методики визначення й розрахунку розміру соціальних стандартів, аби вони відповідали реальним показникам.

Перспективою подальших досліджень є теоретична розробка організаційних і теоретичних засад діяльності соціальних служб на сучасному етапі розвитку суспільства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки : аналітична доп. Національного ін-ту стратегічних досліджень до позачергового послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2014. – 148 с.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР.
3. Коваль О.П. Модернізація системи соціального страхування в Україні : аналіт. доп. / О.П. Коваль. – К. : НІСД, 2014. – 38 с.
4. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання : аналіт. доп. / Я.А. Жаліло, К.А. Кононенко, В.М. Яблонський [та ін.] ; за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2014. – 132 с.
5. Соціологічна служба Центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php/poll.php?poll_id=220.
6. Молдован О.О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О.О. Молдован. – К. : НІСД, 2014. – 48 с. – (Сер. «Економіка», вип. 17).
7. Фонд соцстраху потратил 600 тисяч на несуществующие семинары [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://comments.ua/money/434567-fond-sotsstraха-potratal-600-tisyach.html>.
8. Laun, T., 2013. The Role of Social Insurance Programs in Accounting for Cross-Country Differences in Retirement Behavior. UCFS, Department of Economics, Uppsala University, 35 p.
9. Nadash, P., 2013. Introducing social insurance for longterm care in Taiwan: key issues. International Journal of Social Welfare, 22(1), p. 69–79.
10. RenoVirginia, P., 2013. Social Security Disability Insurance: Action Needed to Address Finances. National Academy of Social Insurance, Social Security Brief [e-journal] June 2013, 41. Available at: <http://ssrn.com/abstract=2375239>.

УДК 336.748.12:338.51

Горюк В.В.

*аспірант кафедри фінансів і кредиту
Класичного приватного університету*

АНАЛІЗ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В 2014 РОЦІ, ДОСЛІДЖЕННЯ ЇЇ ПРИЧИН ТА МОЖЛИВИХ ПІДХОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття містить аналіз динаміки інфляції. У ході дослідження було визначено вплив інфляції. Для того, щоб вирішити проблему усунення негативного впливу інфляції, були запропоновані можливі шляхи її регулювання.

Ключові слова: базова інфляція, індекс споживчих цін, рівень цін, інфляційне регулювання, курс валют, індекс цін виробників

Горюк В.В. АНАЛИЗ ИНФЛЯЦИИ В УКРАИНЕ В 2014 ГОДУ, ИССЛЕДОВАНИЕ ЕЕ ПРИЧИН И ВОЗМОЖНЫХ ПУТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ

Статья содержит анализ динамики инфляции. В ходе исследования было определено влияние инфляции. Для того, чтобы решить проблему устранения негативного влияния инфляции, были предложены возможные пути ее регулирования.

Ключевые слова: базовая инфляция, индекс потребительских цен, уровень цен, инфляционное регулирование, курс валют, индекс цен производителей

Horiuk V.V. ANALYSIS OF INFLATION IN UKRAINE IN 2014: INVESTIGATION OF ITS CAUSES AND POSSIBLE APPROACHES TO ITS REGULATION

The article contains the analysis of inflation dynamics. The inflation impact was defined during the research. In order to solve the problem of eliminating negative influence of inflation, possible ways of its regulation were offered.

Keywords: core inflation, consumer price index, price level, inflation adjustment, exchange rate, producer price index

Постановка проблеми. У переломні моменти розвитку економіки країни одним з найважливіших факторів що визначають стан економічної системи є динаміка показників інфляції, що, відповідно, вказує на ступінь збалансованості економіки. На теперішньому етапі Україна зустрілася з рядом труднощів що негативно впливають на стан її економіки в цілому та на фінансовий сектор зокрема. Одним із наслідків подій що зараз відбуваються в країні є зростання рівня інфляції. Інфляція – це процес тривалого підвищення загального рівня цін при знеціненні грошей [9]. Процес, який за відсутності відповідного регулювання може бути дестабілізуючим фактором, і негативно впливати як на діяльність

домогосподарств, так і на фінанси держави та підприємств.

Визначення основних факторів впливу на зміну показників інфляції в процесі аналізу динаміки інфляції дає змогу оцінити економічні обставини що стали причиною відповідних тенденцій, а також можливість передбачити поведінку показників інфляції за певних обставин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення питання регулювання інфляції зробили такі вітчизняні дослідники як В. Варгас, Килипенко Н., Нескородев С., Москальов А, Кондро П., Щавінська А., та такі зарубіжні економісти як К.Р. Макконнелл, Дж.М. Кейнс та інші.